

Kolegium Sztuk Pięknych UMCS
Kazimierz Dolny

9.05.2011

Metodyka zajmuje się poszukiwaniem efektywnych metod nauczania, zakłada się wymierny, pozytywny skutek tegoż nauczania. Człowiek nim objęty zostaje czegoś nauczony. Niby banalne stwierdzenie, ale w przypadku fotografii, multimediów powstaje pytanie nauczony czego?

W odniesieniu do dziedzin związanych ze sztuką oczekuje się, iż można niejako dać receptę na dzieło. Nauczyć przecież to znaczy spowodować, aby ktoś umiał. Przy czym, jeśli założymy, że uczymy kogoś tworzyć fotografię, traktując ją jako dziedzinę artystyczną, to zakładamy, że umiemy spowodować, że ktoś przez nas uczony stworzy dzieło sztuki fotograficznej, a tego nie jesteśmy w stanie zrobić.

Nie możemy tego zagwarantować, ze względu na wiele czynników. Są to: talent ucznia lub jego brak, ograniczenia realizacyjne, inne czynniki. Czym więc może być i czym jest metodyka w odniesieniu do fotografii? Zanim postaramy się poszukać odpowiedzi na owo pytanie warto zastanowić się nad paradygmatem fotografii. Dopiero analizowanie tego zagadnienia będzie nam pomocne w formułowaniu celów – wyznaczaniu ich w kontekście realiów nauczania. Następnie będziemy mogli sprecyzować treści przekazywane uczniom i podzielić je na sekwencje dopasowując je do zadań wykonywanych.

Wykład ten ma państwu pomóc w poszukiwaniu racjonalnych metod właściwych z waszego punktu widzenia, zgodnych z doświadczeniem i adekwatnych do zamierzeń.

Cel nauczania przedmiotów artystycznych obecnie jest trudny do zdefiniowania. Wymaga głębokiej analizy i refleksji. Jak bowiem określić sytuację, w której zakładamy stworzenie dzieła, przy czym nie ma żadnych trwałych kryteriów jego oceny? Czy celem nauczania może być dzieło i umiejętność jego tworzenia? Czy w ogóle powinniśmy zakładać pozytywną ocenę dzieła? Czy jest to w ogóle możliwe i potrzebne?

Dla pełniejszego rozumienia problemu sięgnijmy do definicji pojęć metodyki i fotografii.

Po pierwsze metodyka to specyficzne dla wybranego obszaru podejście do rozwiązywania problemów. Metodyka abstrahuje od merytorycznego kontekstu danego obszaru, a skupia się na metodach realizacji zadań, szczególnie metodach zarządzania.

Po drugie fotografia (gr. φως, phōs, D. phōtós – światło; gráphō – pisać, graphein – rysować, pisać; rysowanie za pomocą światła) – zbiór wielu różnych technik, których celem jest zarejestrowanie trwałego, pojedynczego obrazu za pomocą światła. Potoczne znaczenie zakłada wykorzystanie układu optycznego, choć nie jest to konieczne - fotografia otworkowa, rayografia.

Reasumując, mamy do czynienia z ustandaryzowanym i metodycznym podejściem do rozwiązywania problemów w dziedzinie ludzkiej kreatywności. Fotografia jest niewątpliwie twórczością, co za tym idzie wymaga twórczego rozwiązywania tychże problemów – poszukiwania rozwiązań formalnych.

Analiza niektórych zagadnień da sposobność do pogłębionej refleksji nad metodyką fotografii, specyfiką nauczania tego przedmiotu i pracy z grupą fotograficzną.

Podstawowym stwierdzeniem na wstępie jest niewątpliwy fakt, iż fotografia jest częścią kultury, czyli sfery wartości. Pedagogika kultury, do której często będę się odnosił, mówi o

tym, co stanowi, że kultura, dzieła, działania są źródłem inspiracji i motywują do wzrastania w sferze wartości. Innym aspektem tej sytuacji jest praca z grupą fotograficzną. Specyficzne medium, jakim jest fotografia zarówno ta tradycyjna, jak i ta cyfrowa skłania do zastanowienia nad jej wyjątkowością. Jedna i druga są obszarem specjalistycznej wiedzy i umiejętności. Istnieje więc konieczność refleksji nad zawartością merytoryczną nauczania, to jest ile treści przeznaczonych do zapamiętania, czy przećwiczenia jesteśmy w stanie przekazać i w jakim stopniu ma to sens na obecnym poziomie. Z tych faktów wynikają przesłanki dla metodyki w zakresie fotografii.

Nie możemy także myśleć o metodyce fotografii w oderwaniu od tego, iż w istocie jest to metodyka pracy twórczej, umiejętność rozbudzania kreatywności, pogłębiania świadomości plastycznej, a jednocześnie konkretna technologiczna wiedza dająca się określić i przekazać metodą wykładu czy prezentacji.

Istnieje więc konieczność po pierwsze: kształcenia artystycznego; po drugie; kształcenia technologicznego. Zarówno jedno, jak i drugie działanie jest konieczne dla świadomego tworzenia obrazu fotograficznego na każdym poziomie.

Metodyka fotografii może być analizowana w trzech aspektach: po pierwsze – technologicznym, po drugie – kreatywnym, po trzecie – teoretycznym.

Co z tego wynika – konieczność takiego kreowania sytuacji nauczania, aby możliwe były działania w wymienionych obszarach umiejętności i wiedzy.

Aspekt technologiczny nauczania fotografii - to cała gama zagadnień z obszaru stosowania zarówno narzędzi rejestracji obrazu aż do wtórnej ich obróbki i ekspozycji (druku lub prezentacji on – line lub na nośnikach cyfrowych).

Jest czynnikiem stanowiącym specyfikę fotografii w ogóle, a współczesnej fotografii w szczególności.

Obok tradycyjnej chemii obecnej w procesie twórczym są obecne techniki komputerowe – zarówno w momencie wykonywania fotografii, jak i w okresie dalszej kreacji – postprodukcji.

Aspekt kreatywny – to obszar kształcenia umiejętności pracy nad dziełem na podstawie rozwoju własnego potencjału twórczego. Mieszczą się w tym obszarze również zagadnienia – kreatywnego myślenia, rozwoju osobowości, kształtowania światopoglądu przez własną refleksję autora nad sobą i światem. Kreatywność jest podstawowym elementem jakiegokolwiek skutecznego oddziaływania pedagogicznego w obszarze twórczości czy ludzkiej kreatywności. Twórcy rozwijają twórców, aby było to możliwe – istnieje konieczność własnego rozwoju w zakresie umiejętności elastycznego myślenia, kreatywnego działania, szerokiego widzenia świata – co skutkuje tym, co po angielsku nazywa się często open mind. Podstawową cechą kreatywności jest myślenie nielinearne – bogactwo skojarzeń – bazowanie na różnego rodzaju doświadczeniach, które ostatecznie zrastają się w nowe dzieło będące sumą tychże skojarzeń.

Aspekt teoretyczny – to cała gama zagadnień z obszaru wiedzy o sztuce, kompozycji, teorii i specyfiki widzenia, historycznych ujęć obrazu, kształtowania formy.

Wymienione trzy komponenty (aspekty) powodują konieczność stosownego kształtowania procesu nauczania i pracy nad fotografią.

Komponent technologiczny – wymaga bazy technologicznej. Mam na myśli zarówno

rejestratory obrazu – różnego rodzaju. Zarówno starsze, jak i nowsze, ale także oprogramowanie do obróbki pozyskanego obrazu i dalszej ekspozycji. Ważne jest, aby zwrócić uwagę na możliwość zarówno ekspozycji obrazu wywoływanego czy drukowanego jak również ekspozycji dynamicznej.

Specyfika wtórnej obróbki i ekspozycji obrazów pociąga za sobą konieczność dostosowania technologii cyfrowej obróbki i poznania zagadnień związanych ze stosowaniem, dostosowywaniem parametrów obrazu do końcowego medium prezentacji. Przykładem jest choćby różnica w palecie barw i kodowaniu barw obrazu dla druku (CMYK) i dla internetu (RGB). Wspomniane różnice pokazują, na jakie trudności napotyka nauczający. Koniecznością jest przekazanie stosownej porcji wiedzy w koniecznym dla praktyki obszarze lub przynajmniej wskazanie możliwości poszerzania wiedzy w tym zakresie, źródeł tej wiedzy. Myślę o bibliografii lub źródłach internetowych dostarczających bogatej informacji.

Komponent kreatywny: to obszar zagadnień zawierających się w sferze bogactwa duchowego człowieka. Pamiętać należy, że obrazowanie – czy to malarskie, czy jakiegokolwiek inne jest zarówno dokonywaniem wyboru w obszarze form, kompozycji zarówno tych będących częścią świata naturalnego, jak i ustanawianiem form nowych.

Co za tym idzie, owo ustanawianie form jest elementem budowania wypowiedzi na temat świata. Tworzeniem słów, elementów języka. Warto mieć na uwadze wittgensteinowskie rozumienia kultury, języka, świata.

Należy więc mieć świadomość, iż owo ustanawianie form skłania do odpowiedzialności za dzieła stworzone, w tym przypadku za to, co pokazujemy i na co patrzymy. Dokonywanie wyboru i ustanawianie nowych „zjawisk” i form nie pozostaje bez konsekwencji dla obrazowej sfery, w jakiej żyją inni. Dodajemy do już istniejących form nasze własne, więc dbać musimy o formowanie świadomości komunikowania, o świadomość tego, o czym mówimy, do kogo kierujemy komunikat i po co.

Komponent teoretyczny: to obszar zagadnień koniecznych do poznania w związku z naszą obecnością w kulturze i cywilizacji, ale szczególnie chodzi o kulturę plastyczną jako zbiór form, historię i teorię sztuki etc.

Fotografia jest techniką artystyczną, co determinuje sposób rozwiązywania problemów twórczych. Kształcenie artystyczne jest czymś zgoła innym niż kształcenie techniczne, wymaga metod pracy pozwalających na swobodę i autentyczną twórczość. Podstawowym postulatem jest konieczność rozwijania osobowości własnej i uczniów. Może się to wydawać banalne, ale jest to proces wieloletni i wieloaspektowy niezamykający się jedynie w obszarze spraw nauczanych w danej dziedzinie – niezależnie od dziedziny sztuki, jaką aktualnie rozwijamy.

Proces twórczy jest w pewnym sensie dekompozycją zmierzającą do kompozycji, ważne jest, aby te dwa komponenty były współobecne to jest kreatywność i metodyczność działań – czy to w aspekcie działań twórczych, czy działań pedagogicznych.

Bez kreatywnej stymulacji działań nie ma skutecznego tworzenia, to znaczy bez swobody tworzenia, bez otwartości na otaczający nas świat – czerpania z niego dla tworzenia i przetwarzania nie ma twórczości.

Przeznaczenie dzieła determinuje formę i obróbkę obrazu. Fotografia jest działaniem

zmierzającym do wizualizacji obrazu, natomiast cel wizualizacji determinuje formę ostateczną, przy czym droga osiągnięcia zamierzonego celu to jest zamierzonej fotografii jest długa, wiedzie poprzez wykonanie fotografii następnie wybór (selekcję obrazów) ich obróbkę i ewentualne zastosowanie ostateczne. To do czego ma posłużyć zdjęcie, musi być określone na początku procesu wykonywania fotografii lub uświadomione, jeśli są robione nieprzypadkowo. Jeśli mamy do czynienia z fotografią dokumentalną, musi być wykonywana w możliwie dobrej jakości technicznej, aby była warta zainteresowania w przyszłości.

Postrzeganie i „notowanie świata” podstawą twórczości

Podstawą wszelkiego działania artystycznego w zakresie sztuk plastycznych jest chęć notowania spostrzeżeń – myślenia za pomocą plastyki, form w tym przypadku w płaszczyźnie 2D.

- obserwacja świata i myślenie o nim
- obserwacja notacji innych autorów – to jest sztuk plastycznych w ogóle – dzieł sztuki – tak by nawiązać dialog między twórczością własną a ciągiem zdarzeń – językiem sztuki, plastyki w ogóle.
- tworzenie koncepcji – umiejętność szybkiej notacji i definiowania tego, co chcemy ukazać, możliwe jest to poprzez znalezienie sobie właściwego języka obrazowania – techniki notowania tworzenia koncepcji rozwoju projektu.

Moment tworzenia dzieła jest końcem i początkiem.

Moment tworzenia dzieła w tym przypadku fotograficznego jest zwieńczeniem procesu twórczego trwającego wiele lat, szczególnie fotografia jest obszarem kreatywności bazującym na uprzednich doświadczeniach, a to ze względu na chwilowość dokonywania notacji, suma poprzednich spostrzeżeń doświadczeń, refleksji, obrazów staje się nowym obrazem, Tenże moment - tworzenie dzieła fotograficznego jest początkiem procesu tworzenia dalszych dzieł, staje w szeregu dzieł wykonanych jest krokiem już wykonanym, a w sensie działań praktycznych jest początkiem choćby procesu wtórnej obróbki fotografii, w obszarach multimediiów, czy korekty obrazu w różnym zakresie, choćby obróbka na bazie aplikacji graficznych i multimedialnych jest procesem żmudnym i często długim – często jest kreacją samą w sobie,

Trzy determinanty metodyki pracy i nauczania – fotografii i multimediiów

Fotografia – typy wizualizacji w zależności od przeznaczenia

- cel wizualizowania determinuje dalsze losy fotografii – obrazu cyfrowego, np. przeznaczenie fotografii zmusza do określenia rozdzielczości etc.; akceptacja przypadku i niedoskonałości obrazu;

Kompozycja - twórczość – ogólnie i fotograficzna

- klasyczne zasady kompozycji
- eksperyment

Postprodukcja fotograficzna – obraz modyfikowany

- metody i techniki obróbki cyfrowej
- stosowany software
- nowoczesne technologie modyfikacji obrazu i ich specyficzne wymagania

Innym sposobem analizowania problemu metodyki fotografii jest spojrzenie na ów stan, sytuację, problem z perspektywy praktycznej. Otóż zasadniczo mamy do czynienia z dwoma rodzajami aktywności. Po pierwsze w sferze praktycznej po drugie – w sferze teorii.

Należy się zastanowić nad proporcjami zajęć praktycznych i teoretycznych. W jakim zakresie w istocie potrzebne są zajęcia praktyczne a w jakim teoretyczne. Uzależnione jest to zarówno od tego, jaką bazą narzędzi dysponujemy oraz ilością godzin przeznaczonych na nasz przedmiot.

Najważniejsze jest zdefiniowanie celu zajęć. Cel ten nie jest jedynie odniesieniem do podstawy programowej czy określeniem jakiejś mniej lub bardziej precyzyjnej listy tego, czym ma się pochwalić uczeń po zakończeniu cyklu zajęć. Za cel zajęć uważam precyzyjną definicję, tego co możemy zrobić i odniesienie do tego, co chcemy zrobić. Mierz siły na zamiary.

Nauczyciel prowadzący zajęcia tego rodzaju jak fotografia czy też multimedia musi być praktykiem znającym uwarunkowania technologiczne jak teoretykiem i twórcą. W zależności od możliwości sprzętowych i czasu oraz umiejętności uczniów – potencjału. Musi określać cele swoich działań.

Jednakże nie wszystko jest do określenia. Kreatywne podejście do rozwiązywania problemów, twórcza aktywność zakłada pewną celową nieokreśloność, swobodę twórczą i zakładaną przypadkowość. W przypadku nie uwzględnia tejsze specyfiki procesu twórczego zajęcia stają się jedynie niedoskonałym realizowaniem planu.

Pamiętać trzeba, że fotografia jest dziedziną sztuk i jako taka powinna gwarantować swobodę twórczą, szeroką gamę środków i możliwości wyrazowych.

Relacja praktyki do teorii zależy od osobowości prowadzącego zajęcia, jego zainteresowań i punktu widzenia. Osobowość nauczyciela jest decydująca. Nauczyciel jest twórcą dzielącym się wiedzą i umiejętnościami. Szczególne prawo do wolności wyboru drogi realizowania zajęć, wyboru sposobu wynika ze specyfiki fotografii jako dziedziny twórczości.

W obecnej perspektywie czasowej zajęcia fotografii realizowane starannie powinny dać wiedzę w zakresie wspomnianych komponentów. Jednakże mamy świadomość, że 45 minut zajęć to często zbyt krótko, aby rzetelnie wyłożyć jakieś zagadnienie tak aby mieć poczucie choćby połowicznej satysfakcji.

Konieczna jest gradacja ważności zagadnień. Konfrontowanie celu zajęć i możliwości, jakimi dysponujemy.

Rozważmy przykładowe trzy modele zajęć:

Pierwszy. Fotografia ujęciu historycznym. Poprzez historyczne ujęcia fotografii prezentujemy zarówno technologię, możliwe narzędzia, jak i dzieła fotografii. Na zajęciach prezentujemy rozwój przemiany fotografii na przestrzeni od kamery obscura aż do nowoczesnych metod

cyfrowych. Zajęcia mogą być realizowane całkowicie teoretycznie.

Prezentujemy bogaty materiał zajęciowy, wzbogacając go o komentarz określający metody wykonania, techniki, prezentacje starych aparatów fotograficznych. Analizujemy czasy, w jakich powstawały zdjęcia, jak i aspekt kompozycyjny i artystyczny zdjęć. Odwiedzamy atelier fotografa. Dla kontrastu pokazujemy aktualności i nowoczesność w fotografii.

Drugi: Fotografia od strony praktycznej. Kładziemy nacisk na praktykę fotografowania, nie wnikamy w specyfikę technologii, o tyle o ile nie jest to niezbędne. Bazujemy na kreatywności uczniów. Priorytetem jest ilość wykonywanych zdjęć, selekcja obrazów, analiza kompozycji w aspekcie jej klarowności i stosowności wobec założeń wyjściowych.

Trzeci: Fotografia społeczna. Połączenie praktyki fotograficznej z potencjałem fotografii w zakresie wyrażenia pojęć społecznych, jako medium komunikacji. Tworzymy kreatywne mapy myśli, dzienniki, pamiętniki fotograficzne, etc. Celem tego działania jest rozwój osobowości, umiejętność wizualizowania fotograficznego pojęć społecznie ważnych.

W każdym z trzech przypadków realizowane są zadania z obszaru fotografii, pogłębiania jest zarówno wiedza teoretyczna, jak i możliwe są działania praktyczne, czy to realizowane na zajęciach, czy też w domu, samodzielnie.

Warto również rozważyć współczesną formę fotografii, myślę o cyfrowych nośnikach i rejestratorach oraz wtórnej obróbce zdjęć.

Coraz częściej fotografia jest poddawana obróbce. Pewna część produkowanych obrazów jest wręcz przekomponowywana lub nawet generowana. Powstaje pytanie czy to jeszcze fotografia, czy już grafika komputerowa? Zasadniczym elementem fotografii jest czas. Osadzenie w czasie, w jakim żyjemy, tworzymy. Fotografia dokumentuje, nawet gdy jest abstrakcyjną wypowiedzią o metafizyce, artystyczną kompozycją zbudowaną za pomocą rejestratora obrazu. Modyfikowanie obrazu ma o tyle sens, o ile proporcje między fotografią jako dokumentem a fotografią jako materiałem do pracy graficznej nie ulegną zachwianiu. Ważna jest więc świadomość twórcy w obszarze definiowania, tego gdzie owe granice się znajdują. Choć eksperymenty i wiedza powinny być stale poszerzane, co daje możliwości tworzenia i sprawnego modyfikowania i korekty. Co za tym idzie konieczne jest posiadanie narzędzi informatycznych służących obróbce zdjęć, programów graficznych, archiwizerów, przeglądark. Ważne jest także, aby uczniowie mieli świadomość konieczności katalogowania i selekcji zdjęć, aby nimi sprawnie dysponować.

Selekcja materiału fotograficznego jest procesem twórczym, ponieważ rozwija umiejętność krytycznej oceny formy. Oceny walorów kompozycyjnych, kolorystyki oraz innych aspektów obrazu. Takie działanie zmusza do konfrontowania własnej wizji dzieła z powstałymi pracami.

Przy dużej ilości materiału fotograficznego, konieczne jest jego wielokrotne przeglądanie, odpowiednie nazywanie plików, budowanie strategii prezentacji, ocena pod kątem jakości, rozdzielczości. Wszystko to stanowi o jakości warsztatu twórczego, pozwala na polepszenie jakości pracy nad fotografią czy obrazem cyfrowym a w efekcie pomaga udoskonalać dzieło.

Współcześnie mamy do czynienia z olbrzymią ilością zdjęć. Aparaty cyfrowe skłaniają do masowej wręcz „produkcji”. Jednakże to tylko początek. Należy podkreślić znaczenie świadomości plastycznej, wiedzy o kompozycji i logicznego, celowego działania, nawet jeśli zakłada się przypadek.

Ważna jest refleksja nad dziełem sztuki jako takim. Stawiając sobie za zadanie stworzenie dzieła sztuki, wyznaczamy sobie kierunek ku doskonałości. Przy czym nie zamykamy się na inne sensy dzieła. Jest to zakorzenione w sferze znaczeń, zgodnie ze swoim przeznaczeniem. Jeśli mam do czynienia z autorską wypowiedzią twórczą, wówczas owo dzieło jest zbudowane na indywidualnym doświadczeniu twórcy, jego osobowości, światopoglądzie, filozofii. Jeśli jest to dzieło o charakterze komercyjnym, społecznym jego wartość zamyka się w obszarze ocen przydatności, adekwatności oraz kompozycji i jej oceny.

Metodyka jest logiką postępowania w nauczaniu, aby było to możliwe, należy wstępnie zdefiniować cel, jaki zamierzamy i możemy osiągnąć, o czym była mowa. Rozważania dotyczące specyfiki fotografii oraz proponowanego modelu zajęć są tego definiowania elementem.

Dla lepszego ukształtowania procesu nauczania fotografii pomocne może być przypomnienie idei konstruktywizmu w edukacji, którego idee zostały sformułowane przez Jeana Piageta.

O ile w wielu aspektach teoria konstruktywizmu Piageta może być i bywa dyskutowana, o tyle w odniesieniu do omawianych zagadnień sprawdza się świetnie.

W przypadku fotografii, multimediów mamy do czynienia z obszarem zmieniających się zagadnień i koniecznością stałej aktualizacji wiedzy. Ogarnięcie jej jest wręcz niemożliwe i niepotrzebne. Natomiast możliwe i konieczne jest nauczenie uczniów używania, stosowania i poprzez tą aktywność poszerzania wiedzy. Nauczanie fotografii, multimediów lub innych podobnych w charakterze zagadnień zmusza do refleksji nad nauczaniem, nad tym, czego uczymy i dlaczego uczymy.

Proponuję rozważenie następującego cytatu za prof. dr hab. Stanisław Dylakiem: „uczenie się rozumiem tutaj jako proces konstruowania nowych modeli i reprezentacji świata za pomocą manipulowania obiektami oraz za pomocą języka i innych narzędzi kulturowych. Jest to proces nieustannego negocjowania znaczeń, ze sobą z rówieśnikami oraz nauczycielem. Według Tomasza Maruszewskiego uczenie się to proces, który na podstawie indywidualnego doświadczenia prowadzi do zmian w zachowaniu, przy czym zmiany te są trwałe bądź nietrwałe, ale zawsze zawierające nowy element.” (S. Dylak, Nauczyciel konstruktywista w klasie szkolnej.)

W innym eseju S.Dylak mówi: „Konstruktywistyczna perspektywa ujmowania nauczania i uczenia się ” W innym eseju S.Dylak mówi: „Konstruktywistyczna perspektywa ujmowania nauczania i uczenia się akcentuje aktywność uczącego się w wyniku, której podmiot buduje swą rzeczywistość (Shapiro, 1994). Uczący się aktywnie konstruuje własną wiedzę, a nie przyswajają jej jako przekazanej przez nauczycieli, gdyż ludzie nie są rejestratorami informacji, ale budowniczymi struktur własnej wiedzy (Lunenburg, 1998)”(Konstruktywizm jako obiecująca perspektywa kształcenia nauczycieli) Pedagogika współczesna w Polsce kształtuje się między dwoma nurtami przeciwstawnymi. Tradycja herbartowska przeciwstawia się nurtowi bazującemu na ideach kształcenia jej przeciwnych. Ważne jest, aby mieć świadomość tegoż ideowego kontekstu i konfrontować go z własnymi wyzwaniami edukacyjnymi.

Nauczanie zagadnień bazujących na technologii oraz kształtowaniu umiejętności postrzegania i tworzenia nie może być oparte o tradycyjne metody nauczania (herbartowskie). Posługuje się

ogólnikami, gdyż jestem przekonany o Państwa świadomości i wykształceniu. Pozwalam sobie na skrót myślowy. Zmierzam do tego, aby zwrócić uwagę na moje przekonanie o konieczności kształtowania takiej sytuacji edukacyjnej, aby można było pracować „elastycznie” i twórczo, aby w duchu Piageta tworzyć sytuacje sprzyjające takiemu zdobywaniu informacji przez uczących się, aby wykształcić umiejętność samodoskonalenia. Nie ważne jest nauczanie jedynie fragmentu wiedzy, jakiejś określonej ilości treści, człowiek nie jest „rejestratorem” treści. Ważne jest zainteresowanie przedmiotem, motywacja ucznia. Ważna jest świadomość tego, że wiedza w dzisiejszym świecie (zasób informacji) jest tak olbrzymia, iż nie jesteśmy w stanie tych treści przyswoić. Możemy jednak wykształcić metody docierania do informacji, możemy nauczyć metod dysponowania wiedzą.

Metodyka nauczania przedmiotu fotografia czy też zagadnień z tego obszaru twórczości jest więc zasadniczo zdeterminowana przez dwa czynniki: pierwszy – artystyczny charakter pracy fotograficznej, drugi – technologiczna jej specyfika.

Wszelkie koncepcje metodyczne, pomysły na pracę z grupą w tym obszarze muszą brać pod uwagę te właśnie dwa aspekty sytuacji nauczyciel – uczeń. Co za tym idzie, aby takie działanie pedagogiczne było skuteczne i trafne musi uwzględniać różnorodność zagadnienia, o jakim mowa.

Jak już powiedziano na wstępie, metodyka odpowiada na dwa pytania: pierwsze – co należy robić, oraz drugie – jak należy czynić, w sensie czego uczyć i jak uczyć.

W odniesieniu do fotografii odpowiedź na pytanie czego uczyć jest w istocie odpowiedzią na pytanie, czym jest fotografia, jakie są elementy stanowiące o jej specyfice, odpowiedź na drugie pytanie jest w istocie odpowiedzią na pytanie jak można przekazać wiedzę i umiejętności ściśle z fotografią związane.

Reasumując. Fotografia jest dziedziną sztuki zmierzającą do wytworzenia dzieła plastycznego metodami fotograficznymi, to jest za pomocą aparatu fotograficznego. Co za tym idzie nauczanie zmierza siłą faktu w dwóch kierunkach – rozwoju kreatywności i wrażliwości w zakresie kształtowania obrazu w płaszczyźnie 2D oraz w kierunku nauczania obsługi sprzętu fotograficznego i technologii z tym związanej w całym szerokim spektrum możliwości technicznych.

Konieczna jest refleksja nad poszczególnymi aspektami tejże sytuacji. Kształcenie kreatywności i możliwości twórczych ma swoją specyfikę zasadzającą się na umiejętności komponowania na płaszczyźnie, wrażliwości na kolor i formę, etc. Metodyka nauczania w tym obszarze jest w istocie metodyką plastyki. Kształcenie umiejętności technologicznych to jest obsługi sprzętu, technologii postprodukcji fotograficznych itp. wymaga odrębnego podejścia i innego postępowania metodycznego. Konieczne są inne metody, np. wykłady – choćby w zakresie przekazywania wiedzy ściśle informatycznej. Skupię się na tym obszarze zagadnień. Po to, aby przekazać wiedzę w zakresie posługiwania się technologią i sprzętem konieczne są po pierwsze: miejsce pracy – pracownia fotograficzna, po drugie sprzęt fotograficzny, po trzecie – stanowisko lub stanowiska komputerowe z programami do obróbki cyfrowej obrazu.

Podstawowe pytanie brzmi: kogo i czego uczymy? To znaczy, do jakiej grupy docelowej adresowany jest nasz przekaz, jaki jest jej przedział wiekowy, jakie są jej możliwości percepcji, jakie są jej potrzeby. Rzeczą jasną jest, iż nauczanie a co za tym idzie metodyczny jego aspekt

nie może pomijać faktu, iż inaczej uczyć można fotografii na poziomie szkoły podstawowej czy gimnazjum, inaczej w liceum ogólnokształcącym inaczej w liceum plastycznym, inaczej w reżimie szkoły, a inaczej w placówce poza szkolnej.

Niebagatelną rolę odgrywa także ilość godzin nauczania, czas wyznacza nieprzekraczalne ramy.

Kształcenie artystyczne – opiera się na osobowości twórcy. Kształcenie technologiczne – opiera się na wiedzy i umiejętności praktyka. Te dwie specyficzne cechy kształcenia fotografii są zbieżne ze specyfiką kształcenia w zakresie multimediiów. W jednym, jak i drugim przypadku dysponujemy z jednej strony wiedzą i umiejętnościami odwołującymi się do tradycyjnych w istocie metod kreacji z drugiej do znacznego obszaru wiedzy i umiejętności technologicznych. Szczególnie fotografia, jak i multimedia w wydaniu XXI wieku nie mogą się odbyć bez nowoczesnej wiedzy informatycznej. Programów do cyfrowej obróbki obrazu, wiedzy w zakresie korekty obrazu cyfrowego, posługiwania się zaawansowanymi aplikacjami do obróbki grafiki rastrowej jak Adobe Photoshop czy Gimp. Przy czym szczególnie ten drugi program jest bardzo użyteczny w praktyce pracy nad obróbką cyfrową obrazu w warunkach szkolnych. Jest to bardzo zaawansowana, skuteczna i dobra aplikacja freewareowa i jako taka może być stosowana przez uczniów na każdym poziomie zaawansowania bez konieczności wykładania sporych sum na zakup nowoczesnego softwaru. Oczywiście istnieje wiele innych znacznie bardziej zaawansowanych i dedykowanych dla studiów fotograficznych programów komputerowych, jak i urządzeń i technologii z tym związanych, ale ich stosowanie powinno być związane ściśle z wymaganiami placówki i potrzebami związanymi z poziomem kształcenia.

Podstawą metodycznego podejścia do realizacji zadań z zakresu fotografii jest właściwe ukształtowanie warunków pracy z uczniami, właściwy podział zajęć na teoretyczne i praktyczne na twórcze i te skupiające się na gromadzeniu wiedzy teoretycznej. Z tego wynika konieczność samorozwoju nauczyciela z jednej strony ku zwiększaniu kompetencji artystycznych i świadomości w zakresie kultury, pedagogiki kultury z drugiej strony powiększaniu kompetencji w zakresie możliwych do stosowania technologii fotograficznych czy cyfrowych.

Ważne jest kształcenie w zakresie wrażliwego i świadomego postrzegania świata i jego różnorodności.

Właściwe metodycznie podejście do kształcenia w zakresie fotografii nie może odbywać się bez rozwijania umiejętności komponowania plastycznego. Uczeń powinien znać zasady kompozycji, znać wiele przykładów różnorodnych kompozycji stworzonych przez artystów wielu dziedzin. Powinien także umieć kształtować swój własny język form i plastyki.

Warto rozważyć głęboki sens stosowania fotografii – wizualizowania, prowadzenia foto blogów, foto – notatników i kreatywnego ich analizowania. Może to być działanie nie tylko plastyczne, ale dające uczestnikom takich zajęć możliwość kreatywnego kształtowania obrazu i obrazu samego siebie, wyrażania treści, idei, formułowania myśli, etc.

Godne polecenia jest kreatywne myślenie o pedagogice fotografii jako obszarowi zagadnień stwarzających sposobność rozwoju osobistego uczniów. Potencjał fotografii w tym zakresie wykracza poza standardowo przyjęte ramy programowe – plastyki. Fotografia tak pojmowana

może mieć i ma niekiedy wielkie znaczenie społeczne. Istotne jest także rozbudzanie świadomości uczniów w zakresie socjologicznych i psychologicznych komponentów procesu tworzenia dzieła fotograficznego. Wynikają z tego ważne refleksje metodyczne, fotografia tak pojmowana jest fundamentem specyficznie ukształtowanego procesu kształcenia. Skłania do pogłębionej refleksji nad metodyką fotografii.

Prezentacja i analiza bibliografii:

- Bauman T., Aktywizowanie uczenia się jako obiecująca perspektywa w myśleniu nauczycieli, w: "Problemy Wczesnej Edukacji" 2005, nr 1.
- Binder G., Michaelis R., Trudności w nauce : skuteczne sposoby pracy z dzieckiem : pomóż swojemu dziecku. Warszawa 2003.
- De Bono E., Naucz się myśleć kreatywnie, Warszawa 1998.
- De Bono E., Naucz swoje dziecko myśleć, Warszawa 1995.
- De Bono E., Sześć kapeluszy, czyli Sześć sposobów myślenia, Warszawa 1996.
- Boucher F., Avard J., Podręcznik skutecznego uczenia się : słuchanie, notowanie, czytanie, zapamiętywanie, pisanie prac, zdawanie egzaminów : ćwiczenie koncentracji, kontrolowanie emocji, gospodarowanie czasem. Warszawa 2006.
- Brudnik E., Knafel K., Doskonalenie Nauczycieli. Lehrerfortbildung. Słownik wybranych pojęć z definicjami – niemieckopolski i polsko-niemiecki, Warszawa 1997.
- Brudnik E., Moszyńska A. Owczarska B., Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących, Kielce 2003.
- Buczny J., Różne sposoby na to, żeby chciało się chcieć, w: "Psychologia w Szkole" 2006, nr 3.
- Buehl D., Strategie aktywnego nauczania, czyli jak efektywnie nauczać i skutecznie uczyć się. Kraków 2004.
- Bula D., O wielkiej roli motywowania w: "Język Polski w Szkole" 2008, nr 4.
- Buzan T. Mapy twoich myśli, Łódź 1999.
- Buzan T., Genialna pamięć, Łódź 2007.
- Covey S., Siedem nawyków skutecznego działania, Warszawa 1998.
- De Bono E., Jak stosować myślenie lateralne. Rozwiązywanie problemów metodą pozalologiczną, Warszawa 1999.
- Denek K., Metody dydaktyczne a aktywność i kreatywność uczniów, w: "Kwartalnik Edukacyjny" 2007, nr 1.
- Doman G., Jak nauczyć małe dziecko czytać, Bydgoszcz 1992.
- Fischer R., Uczymy jak się uczyć, Warszawa 1999.
- Glasser W., Każdy uczeń może osiągnąć sukces, Łódź 2005.
- Głowacki S., Metoda projektów jako narzędzie integracji, Kielce 1999.
- Goleman D., Inteligencja emocjonalna, Poznań 1997.
- Goźlińska E., Słowniczek nowych terminów w praktyce szkolnej, Warszawa 1997.
- Handy C., Wiek przezwycięzonego rozumu, Warszawa 1998.
- Harmin M., Duch klasy : jak motywować uczniów do nauki?, Warszawa 2004.
- Kawecki I., Wprowadzenie do wiedzy o szkole i nauczaniu, Kraków 2003.
- Kopeczek J., Praca metodami psychoaktywnymi, Tarnobrzeg 1994.
- Kruszefski K., Sztuka Nauczania: Czynności nauczyciela, Warszawa 1991.
- Krzyżewska J., Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej, Suwałki 1998.
- Kubiczek B., Metody aktywizujące : jak nauczyć uczniów uczenia się?, Opole 2005.
- Kujawiński J., Szkoła dialogu i samodzielnego uczenia się uczniów, Poznań 2006.
- Kupisiewicz C. Podstawy dydaktyki ogólnej, Warszawa 1996.
- Nalaskowski S. Metody nauczania, Toruń 1998.
- Pedagogika, pod red. Milerski B., Śliwierski B., Warszawa 2000.
- Perrot E., Efektywne nauczanie, Warszawa 1995.
- Philips D. C., Soltis J. F., Podstawy wiedzy o nauczaniu. Gdańsk 2003.
- Semler R., Na przekór stereotypom: tajemnica sukcesu najbardziej niezwykłego przedsiębiorstwa na świecie, Warszawa 1998.
- Senge P. M., Piąta dyscyplina. Teoria i praktyka organizacji uczących się, Warszawa 1998.

Polecane Źródła internetowe:

<http://www.teachingphoto.com/>
<http://www.digital-photography-school.com>
http://photography.lovetoknow.com/Teaching_Digital_Photography
<http://www.adobe.com/education/instruction/adsc/>
<http://www.uic.edu>

Material fotograficzny:

1. Waver Cameron Barksdale
2. Kyle Humphrey
3. Subrata Mitra
4. Katie DelaVaughn – Pedagogy photography
5. Toshio Iwai
6. Richard Vanek
7. Sketch books – examples
8. Kompozycja i kolor w fotografii
9. Aranżowanie scen i sytuacji.
10. Kadrowanie i komponowanie z zastosowaniem technik komputerowych.
11. Inne zagadnienia fotograficzne.